

Vraha pohltili konšpiračné teórie o Židoch. Na to, aby strieľal, však potreboval aj ďalšie impulzy

Vladimír Šnidl

DenníkN, 13. októbra 2022

Za hlavného nepriateľa považoval Židov, pre jeho rozhodnutie vraždiť však mohol byť zásadný aj osobnostný vývin a dostupnosť otcovej zbrane.

Fanúšikov konšpiračných teórií žije na Slovensku mnoho. Prieskumy Globsecu ukazujú, že minimálne každý druhý opýtaný Slovák by podpísal vetu, že o zásadných udalostiach rozhodujú tajné spolky, ktoré sa usilujú „o vytvorenie totalitnej svetovlády“.

Podľa príspevkov na Twitteri a podľa jeho takzvaného manifestu k nim jednoznačne patril aj Juraj Krajčík, ktorý v bare pre LGBTI komunitu zastrelil dvoch mladých mužov.

Čo sa musí stať, aby takýto človek prešiel k vraždeniu?

Viera v konšpiračné teórie sama osebe nestačí, hovoria odborníci, ktorých sme oslovili. Obvykle do toho vstupujú aj ďalšie faktory: osobnostný vývin, dostupnosť vražednej zbrane, ale aj spoločenská atmosféra v krajine.

„Pokiaľ je spoločenská atmosféra tolerantná k antisemitizmu či homofóbii, tak to prirodzene zvyšuje riziko, že sa tieto skupiny stanú terčom útoku,“ hovorí psychológ a súdny znalec Anton Heretik starší, ktorý sa špecializuje na skúmanie páchatel'ov násilných zločinov.

Hlavný nepriateľ: Židia

Začnime tým, čo vieme povedať o vrahovi takmer s určitosťou. V jeho verejných prejavoch sa objavovali motívy, ktoré sú v konšpiračných kruhoch dlhodobo známe. V prvom rade je to pocit ohrozenia zo strany nejakej vopred pomenovanej skupiny.

„Túto skupinu potom daný človek obviňuje zo všetkého možného a pripisuje jej takmer všemocné schopnosti,“ hovorí Jakub Šrol z Ústavu experimentálnej psychológie SAV, ktorý sa tomuto fenoménu dlhodobo venuje.

Vrah zo Zámockej za svojho nepriateľa a hrozbu označoval primárne Židov. Vo svojom texte o nich písal ako o skupine, ktorá sa väčšinovej spoločnosti snaží škodiť už celé storočia. Sexuálne menšiny nepovažoval za pôvodcu údajného zla, ale za dôsledok židovského sprisahania.

„Židov obviňoval z toho, že pretláčajú takzvanú LGBTI ideológiu, transgenderizmus, ale aj z toho, že organizujú masovú migráciu. Robil ich zodpovednými za údajný úpadok spoločnosti,“ hovorí Šrol.

Pre toto všetko vrah Židom odkázal, že musia zomrieť.

NTMA0315
@ntma0315

...

1:10 AM · Sep 29, 2022 · Twitter Web App

Na svojom pôvodne neverejnom profile otvorene schvaľoval holokaust.

„Ovládajú Rusko aj USA“

Z vrahových prejavov bolo zrejme aj to, že slovenská dezinformačná scéna ho príliš neinšpirovala. Konzumoval posolstvá od amerických neonacistov, rasistov či od konšpiračného hnutia QAnon. Na jednej fotke napríklad pózoval s gestom „white power“, ktoré odkazuje na nadradenosť bielej rasy.

Slovenská dezinformačná scéna je z veľkej časti proputinská. Popri homofóbbii šíri aj kremel'skú propagandu. Vrah zo Zámockej prokremel'ské posolstvá nešíril. Naopak, oslavoval napríklad atentát na dcéru ruského nacionalistu Dugina, kritizoval to, ako Putin povoláva proti Ukrajincom moslimov z Čečenska.

Ako sa dá tomu rozumieť?

Psychológ Šrol hovorí, že ľudia hlboko ponorení do antisemitských konšpiračných teórií chápu svet tak, že za všetkými svetovými politikmi stoja Židia.

„Židovská nadvláda podľa týchto ľudí čnie nad všetkým, nad Ruskom aj na Amerikou,“ hovorí.

Vrah v takzvanom manifeste napríklad písal, že cieľom by malo byť zničenie „sionistickej okupačnej vlády“, ktorú v konšpiračných kruhoch označujú skratkou ZOG. Táto vláda sa údajne delí na západnú a východnú s centrami moci v USA, resp. v Rusku.

„Z jeho dokumentu vyplýva, že Židov považoval za dôležitých hýbateľov aj na Slovensku,“ dodáva Šrol.

Aj vojnu na Ukrajinu vnímal cez delenie „bieli“ a tí druhí.

Demokracia podľa nich nefunguje

S tým priamo súvisí ďalší faktor, ktorý je prítomný u fanúšikov konšpiračných teórií: majú pocit, že proti svetovému sprisahaniu legálne prostriedky nič nezmôžu.

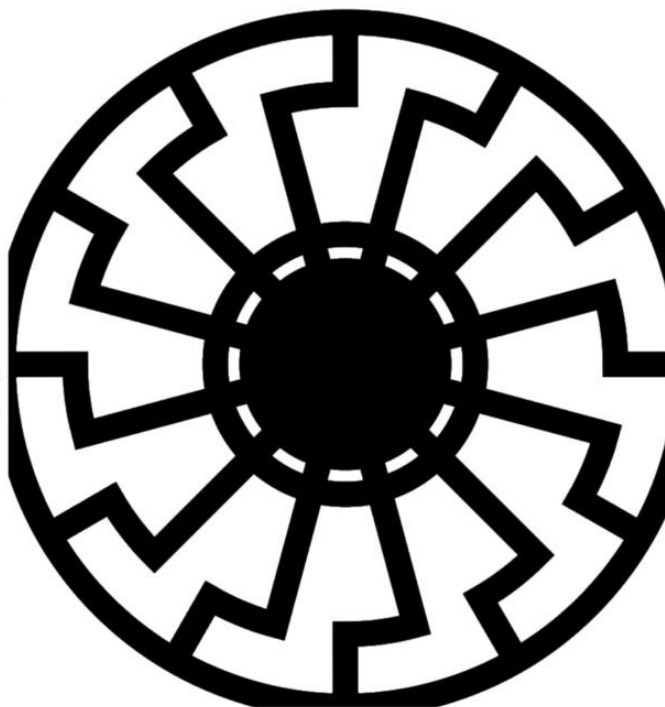
„Tým, že tajné skupiny stoja podľa nich nad vládami štátov, tak nevidia zmysel vo voľbách, v občianskom aktivizme, v pokojných protestoch a ďalších demokratických mechanizmoch,“ hovorí Šrol.

Vrah o sebe a svojej komunite doslova písal ako o „dobytku“, ktorý vraj slúži židovskej vláde. Používal aj hebrejský termín „gojímovia“, ktorý je známy aj z antisemitského podvrhu [Protokoly sionských mudrcov](#) na označenie ne-židov.

Čo z toho plynie?

Podľa Šrola sa ľudia tohto typu domnievajú, že musia pristúpiť k nejakej násilnej akcii.

„Z toho, čo o sebe napísal, vyplýva, že možno nevidel iné východisko, len postaviť sa údajnej židovskej nadvláde so zbraňou v ruke,“ dodáva.

Vľavo: vrahova komunikácia po jeho čine. Vpravo: vrahom zdieľané „slnko“, ktoré sa nachádzalo na dlážke v jednej miestnosti hradu Wewelsburg, ktorý bol obľúbený medzi vojakmi SS.

Konšpiračné teórie plus osobnostný vývin

Nie vždy sa dá jednoznačne rozhodnúť, či konšpiračné teórie sú príčina, alebo sú skôr prejavom. Mnoho ľudí ich totiž používa aj na ospravedlnenie svojich už vopred zakorenených postojov.

Konšpiračné teórie tak mohli aj vrahovi zo Zámockej ulice slúžiť na racionálne zdôvodnenie jeho násilnickeho postoja.

„Nenávisť k inakosti mohla byť u neho prítomná dlhodobo, pričom konšpiračné teórie ho mohli iba utvrdiť v tom, že koná správne,“ hovorí psychologička Vladimíra Čavojová, ktorá sa podobne ako Jakub Šrol venuje tomuto fenoménu v Ústave experimentálnej psychológie.

Tým prechádzame k hlavnej téme: kedy je človek, ktorý prepadne konšpiračnému mysleniu, pripravený vraždiť?

Psychológ Anton Heretik starší hovorí, že teoreticky sa vrahom môže stať každý – závisí to od okolností. Medzi vrahmi sa však dá rozlíšiť skupina tých, ktorí vraždia v mene niečoho, čo označujú za ideológiu.

„Touto ideologickou motiváciou môže byť aj antisemitizmus a viera v konšpiračné teórie. Inšpirácia je v takomto prípade dôležitá, ale nemusí byť kľúčová,“ hovorí Heretik.

Na hlbšie závery je podľa neho potrebné poznať osobnostný vývin vraha a aj to, ako dlho sa venoval podobným aktivitám.

S názorom, že konšpiračné myslenie samo osebe nestačí, súhlasí aj Daniel Milo, ktorý na ministerstve vnútra vedie Centrum boja proti hybridným hrozbám. „Do hry vstupuje viacero faktorov, ako je osobnosť, sociálne okolie, vek, miera radikalizácie,“ hovorí Milo.

Dostupnosť zbrane

Vrah o sebe napísal, že na školách zažil šikanu. Naznačil, že nemal dlhodobých kamarátov, nedokázal stráviť vtipy na svoju osobu a správal sa ako slaboch.

„Akoby nemal zábrany, spolužiakom hocičo povedal. Bol nevyrovnaný. Dokázal sa rozplakať a zrazu sa hnevať, zúriť,“ povedal Denníku N jeden z jeho učiteľov.

Únik hľadal na internete. Keďže študoval v škole pre nadaných žiakov, dá sa predpokladať, že dokázal aj veľa čítať, a to zvlášť v angličtine, ktorú plynule zvládal.

Svoje svetonázory začal prezentovať už ako jedenásťročný, najprv v komunitách, ktoré sa venovali počítačovým hrám, neskôr medzi radikálmi. Pre uskutočnenie nejakej násilnej akcie sa vraj rozhodol už v roku 2019, keď mal šestnásť rokov.

Jedným z impulzov, ktoré ho primali svoj čin napokon uskutočniť, mohla byť aj dostupnosť zbrane. Polícia sa domnieva, že pri útoku použil pištoľ, ktorú mal doma jeho otec. Odborníci v tejto súvislosti hovoria o „instrumentálnom motíve“.

„Jednoducho povedané: keď je poruke zbraň, tak to zvyšuje riziko, že ňou niekto niečo spácha. Rozšírené zabíjanie v krajinách, kde je veľká dostupnosť strelných zbraní, to potvrdzuje,“ dodáva Heretik.

Pre radikálov sú dôležité neregulované sociálne siete, ako je aj Telegram. Medzi Slovákmi na Telegramu je najpopulárnejší kanál „Danny Kollár“, ktorý šíri podobné antisemitské teórie, akým veril aj vrah zo Zámockej.

Neregulované sociálne siete

Ako mohli so zabíjaním na Zámockej súvisieť sociálne siete a spoločenská atmosféra na Slovensku?

Odborníci pripomínajú, že konšpiračné teórie, antisemitizmus či dehumanizácia menšín sa v spoločnostiach objavovali stovky rokov, ich rozšírenie teda nesúvisí s internetom.

„Sociálne siete však ponúkli nový priestor, kde sa môžu ľudia s takýmito postojmi združovať a inšpirovať. Vzájomne sa tu utvrďujú v presvedčení, že ich postoje sú správne,“ vysvetľuje Šrol.

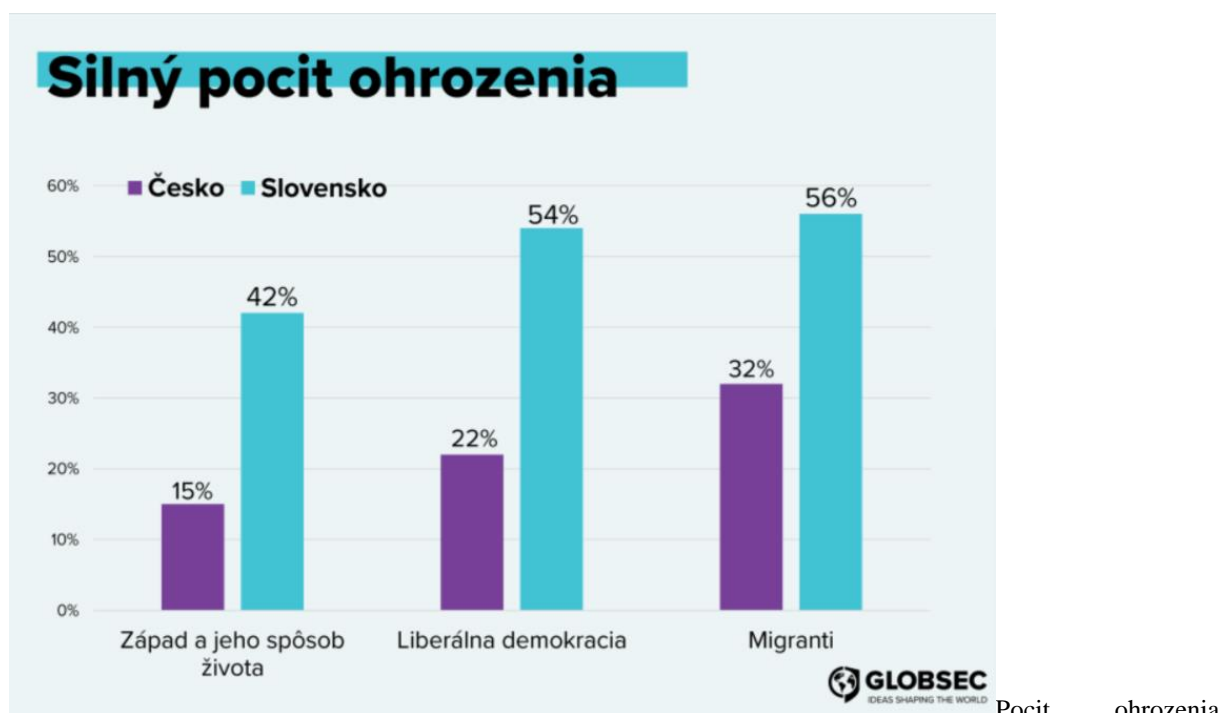
Pre radikálov sú stále dôležitejšie nikým neregulované platformy. Nejde teda priamo o Facebook či Instagram.

Vrah zo Zámockej za svoje vzory označil Brentona Tarranta, ktorý zaútočil na mešity na Novom Zélande, a Johna Earnesta, ktorý útočil na synagógu v USA. Tarrant aj Earnest tiež spísali svoje manifesty, ktoré zverejnili na internetovom fóre 8chan, kde sa zdržuje komunita rasistov a antisemitov. Neregulované fóra ako 4chan, 8chan či Telegram využíval aj slovenský vrah.

„Tieto online komunity, kde sa schádzajú, spájajú a radikalizujú mladí ľudia, majú zásadný vplyv na ochotu prejsť od slov k činom,“ dodáva Milo.

Napríklad na Telegrame je zo Slovákov najvplyvnejší recidivista Daniel Bombic, ktorý vystupuje pod prezývkou Danny Kollár. Vo svojich videách hlása rovnaké presvedčenie ako vrah zo Zámockej: tvrdý antisemitizmus a nadradenosť bielej rasy.

Pravidelne vyzýva svoje publikum aj na šikanovanie tých, ktorých označí za nepriateľov.

Pocit ohrozenia západným spôsobom života a migrantmi je medzi Slovákmi oveľa výraznejší než medzi Čechmi. Zdroj: Globsec Trends 2022

Nenávisť sa stáva normou

A na záver posledná téma: spoločenská atmosféra. Aj tá môže mať významný, hoci ťažko merateľný vplyv.

Nedávne výskumy verejnej mienky ukázali, že zvlášť počas pandémie pribudlo na Slovensku ľudí, ktorí neveria v liberálnu demokraciu a jej mechanizmy.

Jarný prieskum Globsecu ukázal, že zhruba každý druhý Slovák považuje za hrozbu migrantov, západné hodnoty a zdanlivo nepochopiteľne aj liberálnu demokraciu, hoci v nej fakticky žijú. Tieto posolstvá sa do značnej miery prelínajú s tým, čomu veril aj vrah zo Zámockej.

Za hrozbu pre väčšinovú spoločnosť pritom viaceré internetové kanály i niektorí politici vykresľujú práve sexuálne menšiny, ktoré sa hlásia o svoje práva.

„Spoločenská atmosféra nepochybne prispieva k tomu, že spoločnosť prestáva byť citlivá na nenávisťné prejavy. To môže v niektorých ľuďoch posilňovať presvedčenie, že je v poriadku na tieto komunity útočiť – či už slovne, alebo aj fyzicky,“ hovorí psychologička Čavojová.

Zdroj: <https://dennikn.sk/3053460/vraha-pohltili-konspiracne-teorie-o-zidoch-na-to-aby-strielal-vsak-potreboval-aj-dalsie-impulzy/?ref=inc>